

Roman Jusiak, *Pedagogia społeczna Kościoła katolickiego*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2013, ss. 249.

Zagadnienia związane z procesem wchodzenia jednostki do wspólnoty, a następnie odnajdywanie się w niej oraz twórcze przekształcanie zastanych struktur, należą do jednego z dwóch głównych nurtów (personalizacja i socjalizacja) badań pedagogicznych i działalności wychowawczej. Są one do tego stopnia z sobą powiązane, że wzajemnie się warunkują, i trudno również jednoznacznie stwierdzić, który z tych procesów jest pierwszy. Prawidłowo realizowana personalizacja wzmacnia procesy socjalizacyjne, a te z kolei pomagają wychowankowi w budowaniu własnej tożsamości oraz we właściwym jej rozwoju. Dlatego też bardzo ważnym obszarem badawczym dla pedagogiki jest ciągła analiza zagadnień związanych z kształtem życia społecznego, jego przeobrażeniami czy też występującymi w nim „siłami twórczymi”.

Profesor Roman Jusiak OFM poprzez publikację książki pt. *Pedagogia społeczna Kościoła katolickiego* wprowadza do obecnej dyskusji naukowej nowe i ważne zagadnienia. Od razu należy zaznaczyć, że są one rezultatem wieloletnich poszukiwań naukowych prowadzonych przez Autora, co jednoznacznie wynika z lektury tej publikacji. W książce postawiono dwa główne cele badawcze. Po pierwsze – jak zapowiada Autor – „w dobie intensywnych globalnych przemian cywilizacyjnych, bardzo potrzebne są dogłębne studia nad relacjami pomiędzy religijnymi przekonaniem i instytucjami a rozwojem lub regresem wierzących jednostek i społeczności” (s. 9) i w tym obszarze ukazuje szczególne znaczenie Kościoła katolickiego. Drugim celem jest ukazanie i wyjaśnienie pedagogii społecznej Kościoła katolickiego oraz przedstawienie tego modelu obecności jednostki w życiu społecznym, jako pewnego rodzaju „trzeciej drogi” sytuującej się pomiędzy skrajnym liberalizmem społecznym a kolektywizmem (por. s. 137). Obydwa cele są konsekwentnie realizowane w całej publikacji.

Książka składa się z siedmiu rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz streszczenia w języku angielskim. Struktura książki oraz poszczególnych rozdziałów ukazuje realizację podjętej problematyki w sposób usystematyzowany i konsekwentny. Pierwsze dwa rozdziały (*Religia, chrześcijaństwo, Kościół w ujęciu nauk społecznych* oraz *Kościół katolicki a współczesne życie społeczne*) stanowią zwartą syntezę obecnej sytuacji społecznej oraz obecności w niej religii w ogóle, ze szczególnym uwzględnieniem Kościoła katolickiego. Autor zauważa, że specyfiką obecnego kształtu społecznego jest coraz bardziej poszerzająca się globalizacja, dotycząca nie tylko

wymiaru społeczno-politycznego, ale również technicznego, gospodarczego i – co niewątpliwie najważniejsze – kulturalnego (por. s. 54). Poza tym o. R. Jusiak przypomina, że Kościół złożony jest z dwóch struktur: instytucjonalnej, którą w innym miejscu nazywa socjologiczną, i charyzmatycznej (por. s. 33). To niewątpliwie ważna uwaga, ponieważ pozwala ona zarówno samemu Badaczowi, jak i następnie Czytelnikowi wprowadzić do przedstawionych analiz socjologiczno-pedagogicznych pewien „margines niedostępności” dla tych nauk, co z kolei uprawnia Autora do korzystania z dorobku nauk filozoficznych i teologicznych. Dopiero takie podejście daje możliwość przedstawienia pełnej charakterystyki problemu.

Powyższe uwagi znajdują swoje odzwierciedlenie w trzecim rozdziale książki, zatytułowanym: *Specyfika pedagogii chrześcijańskiej*. Zostają w nim przede wszystkim usystematyzowane zagadnienia kategoriałne dotyczące podstawowych terminów (por. s. 79-80), a następnie ukazane założenia filozoficzne i religijne (teologiczne) chrześcijańskiej praktyki wychowawczej.

Rozdział czwarty (*Kościół katolicki społecznością wychowującą*) odwołuje się przede wszystkim do teorii życia społecznego F. Znanieckiego, który całe społeczeństwo ujmował w kategorii „wychowawcy”. Odniesienie tego zagadnienia do Kościoła katolickiego jest nową i ważną perspektywą badawczą. W tym kontekście – jako pewnego rodzaju uzupełnienie powyższych dociekań – na szczególną uwagę zasługuje troska Autora o to, by nie zapominać, że ostatecznie „podstawowym” (a w pewnym sensie – nawet jedynym) wychowawcą dla samego siebie jest wychowanek (por. s. 108-109). To przypomnienie pojawia się w kilku miejscach książki, jednak w tym miejscu wydaje się szczególnie ważne, by przyjmując zagadnienie Kościoła jako „społeczności wychowującej”, nie zatracić osobistej odpowiedzialności wychowanka za swój rozwój.

Kolejne rozdziały podejmują problematykę ściśle sygnalizowaną w tytule książki. Dotyczą one kolejno: zagadnień aksjologicznych (rozdział piąty: *Wartości społeczne w katolickiej edukacji i socjalizacji*), ontologicznych (rozdział szósty: *Katolickie wychowanie społeczne*) oraz metodycznych (rozdział siódmy: *Globalna charakterystyka metody pedagogii społecznej Kościoła*). Wśród wielu szczegółowych kwestii podejmowanych w związku z poszczególnymi zagadnieniami na szczególną uwagę zasługuje podkreślenie konieczności odpowiedzialnego angażowania się wiernych Kościoła katolickiego do działań zarówno w sferze religijnej (co wydaje się oczywiste), jak i cywilnej (por. s. 138). Wynika to bowiem z podstawowego przykazania, jakim powinien kierować się w swoim życiu chrześcijanin, mianowicie przykazania miłości Boga i drugiego człowieka. To przykazanie – jak stwierdza sam Autor – ma kluczowe znaczenie w procesie katolickiego wychowania społecznego (por. s. 125).

Kończąc, warto zauważyć, że Autor korzysta z bogatej literatury źródłowej, do której zalicza zasadniczo dokumenty Kościoła katolickiego, wybranych papieży (zwłaszcza Jana Pawła II) i inne, oraz przedmiotowej, która obejmuje pozycje głównie z obszaru współczesnej pedagogiki oraz socjologii, ale również filozofii i teologii. Książkę warto poleć każdemu, kto w swoich badaniach podejmuje zagadnienia społeczne. Poza tym, będzie ona stanowiła również ciekawą i inspirującą

lekturę dla człowieka wierzącego, chcącego bardziej zrozumieć swoje miejsce i zadanie w strukturach Kościoła i społeczności cywilnej.

Ks. Marek Jeziorański
Katedra Pedagogiki Ogólnej KUL

Anna L e n d z i o n, *Młodość a wartości charakterologiczne*,
Lublin: Wydawnictwo KUL 2012, ss. 221.

Przedmiot publikacji autorstwa dr Anny Lendzion skoncentrowany został wokół problematyki charakteru. Tekst tworzą dwie, treściowo uzupełniające się części zawierające: analizę teoretycznego dorobku psychologii w dziedzinie charakteru (rozdział I) oraz przedstawienie założeń, przebiegu i analizy wyników autorskich badań, dotyczących wartości charakterologicznych młodzieży (rozdział II oraz rozdział III). Publikację kończy aneks zawierający Kwestionariusz Poznawania Charakteru (KPCH) oraz zbiór tabel opisujących zależności pomiędzy wynikami osób „z wysokim charakterem prężnym” (WChP) a wynikami osób „z niskim charakterem prężnym” (NChP) w zakresach: wartościowania w wymiarze przyjemności, wartościowania w wymiarze pragnień, wartościowania w wymiarze poczucia zobowiązania; a także wskaźniki istotności różnic między WChP a NChP uzyskanych w badaniach.

Dorobek psychologii w dziedzinie badań nad charakterem, stanowiący treść rozdziału I, scharakteryzowany został poprzez analizę pojęć (konceptji) charakteru autorstwa przedstawicieli psychologii głębi (Z. Freuda, A. Adlera, C.G. Junga), psychologii humanistycznej (E. Sprangera, G. Allporta) oraz polskiej psychologii lat dwudziestych-siedemdziesiątych XX wieku (M. Dybowskiego, S. Szumana, S. Bałeya, M. Kreutza, M. Grzywak-Kaczyńskiej, J. Pastuszki). Prowadzone analizy definicyjne służą ukazaniu specyfiki koncepcji charakteru J. Pastuszki, której to koncepcji Autorka poświęca szczególną uwagę.

Prócz niewątpliwych walorów poznawczych, uwypuklenie dorobku J. Pastuszki w dziedzinie badań nad charakterem posiada swe uzasadnienie metodologiczne (instrumentalne). Stanowi mianowicie podstawę badań empirycznych przedstawionych w rozdziale II i III. Analiza koncepcji charakteru J. Pastuszki prowadzi do wyróżnienia podstawowych kategorii (zmiennych) wykorzystanych w trakcie badań empirycznych. Za szczególnie istotne w tym względzie uznać można następujące elementy kategoriale analizowanej koncepcji:

1) analizę podstawowych aspektów struktury (specyficznych cech, własności) charakteru, do których należą: postawa człowieka względem otoczenia społecznego, charakter moralny, umiejętność kierowania własnym działaniem, stały i celowy